

Дата: 13.10.2023

Урок № 14

Тема: ТИРЕ В БЕЗСПОЛУЧНИКОВОМУ СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ

Мета: пояснити правила вживання тире між частинами складного безсполучникового речення; удосконалити в учнів загально пізнавальні вміння правильно інтонувати безсполучникові складні речення, пунктуаційні вміння й навички, пов'язані з уживанням тире в безсполучникових складних реченнях; сформувані вміння визначати доцільність уживання тире між частинами безсполучникового складного речення; розвивати творчі вміння моделювати й конструювати безсполучникові складні речення зі смисловими відношеннями наслідку, протиставлення й зіставлення, порівняння;

На основі мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу сприяти осмисленню учнями суті людського життя, духовних цінностей нашого народу.

Тип уроку: урок формування практичних умінь і навичок.

Матеріали до уроку:

1

Тире ставиться, якщо зміст частин протиставляється або зіставляється (можна вставити сполучники *а, але, проте, зате, однак*). [] – [протиставлення]; [] – [зіставлення];

Я тебе упізнав – ти мене не впізнала (Є. Гуцало). Протиставлення

Не вмер поет – його втомило горе. (Б.Лепкий.) зіставлення

2

Тире ставиться, якщо друга частина виражає наслідок (перед нею можна сказати *то*) або висновок (*отже*) з того, про що йдеться в першій частині. [] – [наслідок]; [] – [висновок]

Посієш вчинок – виросте звичка. (Нар.творч.) наслідок

Усі мовчать – говорить мати (В. Крищенко) висновок

3

Тире ставиться, якщо у наступній частині міститься порівняння з тим, про що йдеться в попередній частині (можна поставити порівняльні сполучники *як, мов, ніби, наче*).

[] – [порівняння]

Говорить – шовком шиє (Нар. творчість).

Інтонація БСР із тире

4

Перша частина речення вимовляється з підвищенням тону, на місці тире робимо паузу, друга частина вимовляється зниженим голосом.

Пройде негода – стане кращою погода. (Нар. творчість)

2. Перевірка сприйняття.

Прокоментуйте правила вживання тире у БСР за поданими схемами.

Тире у БСР

наслідок висновок	протиставлення зіставлення	порівняння
----------------------	-------------------------------	------------

1. *Прочитати.* Пояснити вживання тире, визначити смислові відношення між частинами безсполучникових складних речень,
Урожай не земля родить – його людські руки творять.

Посієш недбало – збереш мало.

Твоя земля – твій на ній хліб.

Земля багата – народ багатий.

Дай землі – вона дасть тобі. (Народна творчість.)

2. *Утворіть безсполучникові складні речення. Виразно прочитайте їх. Яка інтонація властива побудованим конструкціям? Які з них є інтонаційно виразнішими?*

1. Стихла пісня. Тихо стало над степом (С. Скляренко). 2. Зникне мова. Народу більше нема (К. Ушинський). 3. У тебе смуток – в мене ревний жаль. У тебе вечір - в мене ніч і даль. (А.Малишко.) 4. Як зазиміє, жаба оніміє. 5. Як травень холодний, то рік хлібородний (Нар. творчість). На хмарах горбатих громи роз'їжджають возами, громи роз'їжджають у хмарах, немов вози гуркотять. (Є.Гуцало.)

Зробіть висновок: які речення є синтаксичними синонімами. (прості і БСР, ССР та БСР,СПР та БСР)

3. *Перевір себе*

1. Виберіть речення, яке відповідає схемі [] – []. (розділові знаки пропущено).

А) Стою під кленом біля джерела у серці йдуть пісні привітні (М. Стельмах).

Б) Я навіть подумав пахне нещастям (В. Шевчук).

В) Індик крутиться та дметься іволга летить, сміється (О. Олесь).

Г) Продержало з тиждень морозом земля залякла, як кістка (Марко Вовчок).

2. Позначте речення, у якому допущено пунктуаційну помилку.

А) Грицько стулив рота: вода вже сягала йому до очей (Б. Грінченко).

Б) Сашко задихався і зморився: більше години вони бігли з Сіроманцем лісом до глинищ (М. Вінграновський).

В) Час твій прийде з долею битися, сон пропаде (Леся Українка).

Г) Вдарили козаки веслами у воду – одскочив дуб од берега (А. Кащенко).

3. Позначте розділовий знак, який пропущено в реченні.

Пан гуляв у себе в замку_ у ярмі стогнали люди (Леся Українка).

А) Кома;

Б) двокрапка;

В) тире;

Г) крапка з комою.

4. Виберіть правильний синтаксичний аналіз речення.

Береза раніше вільхи листя розпускає – літо буде сухим (Народна творчість).

А) Безсполучникове складне речення, складається з двох простих (граматичні основи: 1. листя розпускає; 2. літо буде сухим), смисловий зв'язок між частинами – умова.

Б) Безсполучникове складне речення, складається з двох простих (граматичні основи: 1. береза розпускає; 2. літо буде сухим), смисловий зв'язок між частинами – пояснення.

- В) Безсполучникове складне речення, складається з двох простих (граматичні основи: 1. береза розпускає; 2. літо буде сухим), смисловий зв'язок між частинами – умова.
- Г) Безсполучникове складне речення, складається з двох простих (граматичні основи: 1. береза розпускає; 2. літо буде), смисловий зв'язок між частинами – протиставлення явищ.

Домашнє завдання

§ 42, Виконати вправу 7

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.